Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 28.06.2022 11:38:53
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО
УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«БАШКИРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

Факультет *Башкирской и тюркской филологии*
Кафедра *Башкирской филологии*

Аннотация рабочей программы дисциплины (модуля)

дисциплина *Б1.В.13 Литература родственных (тюркских) народов*

часть, формируемая участниками образовательных отношений

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления

Программа

Родной (башкирский) язык и литература, Русский язык

Форма обучения

Заочная

Для поступивших на обучение в
2020 г.

Стерлитамак 2022

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций

Формируемая компетенция (с указанием кода)	Код и наименование индикатора достижения компетенции	Результаты обучения по дисциплине (модулю)
ПК-4. Способен проектировать индивидуальные образовательные маршруты обучающихся по преподаваемым учебным предметам	ПК-4.1. Знает способы разработки индивидуально ориентированных учебных материалов по родному языку и литературе с учетом индивидуальных особенностей обучающихся, их особых образовательных потребностей	Обучающийся должен: Знать содержание и художественные особенности произведений литературы родственных народов.
	ПК-4.2. Умеет проектировать индивидуальные образовательные модели урочной и внеурочной деятельности по преподаваемым учебным предметам с ориентацией на достижение личностных результатов	Обучающийся должен: Уметь характеризовать художественный мир писателя, своеобразие его мировоззрения.
	ПК-4.3. Владеет навыками применения различных средств оценивания индивидуальных достижений обучающихся при изучении родного языка и литературы	Обучающийся должен: Владеть навыками литературоведческого анализа художественных текстов литературы родственных народов.
ПК-2. Способен выделять структурные элементы, входящие в систему познания предметной области (в соответствии с профилем и уровнем обучения), анализировать их в единстве содержания, формы и выполняемых функций	ПК-2.1. . Знает структурные элементы, входящие в систему познания предметной области, выделяет и анализирует единицы различных уровней языковой системы в единстве их содержания, формы и функций, мир художественного произведения как культурно-эстетического феномена и литературных явлений в их структурном единстве и функциях	Обучающийся должен: Знать основные закономерности литературного процесса
	ПК-2.2. Умеет находить структурные элементы, входящие в систему познания предметной области, анализировать, синтезировать, применять системный подход в соответствии с поставленными задачами.	Обучающийся должен: Уметь анализировать художественные произведения литературы родственных народов.
	ПК-2.3. Владеет навыками	Обучающийся должен:

	анализа и интерпретации литературных и языковых явлений в единстве содержания, формы и выполняемых функций	Владеть навыками анализа литературных произведений различных видов и жанров

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Цели изучения дисциплины:
Дисциплина «Литература родственных (тюркских) народов» относится к части, формируемой участниками образовательных отношений.
Цели изучения дисциплины:
1. сформировать у студентов знания о литературе родственных (тюркских) народов и готовности к их применению в практической деятельности;
2. сформировать понятие об этапах становления литературы и современном состоянии литературы тюркских народов;
3. научить студентов применять полученные знания для решения задач профессиональной деятельности.

Дисциплина изучается на 2 курсе в 3, 4 семестрах

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 72 акад. ч.

Объем дисциплины	**Всего часов**
	Заочная форма обучения
Общая трудоемкость дисциплины	72
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:	
лекций	4
практических (семинарских)	10
другие формы контактной работы (ФКР)	0,2
Учебных часов на контроль (включая часы подготовки):	3,8
зачет	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СР)	54

Формы контроля	**Семестры**
зачет	4

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

№	**Наименование раздела /**	**Виды учебных занятий, включая**

п/п	темы дисциплины	самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах)			
		Контактная работа с преподавателем			СР
		Лек	Пр/Сем	Лаб	
1.6	Якутская и алтайская литература	0	0	0	5
2.3	Карагалпакская, азербайджанская литературы	0	2	0	5
1	**Истоки литературного наследия**	**2**	**6**	**0**	**32**
1.1	Истоки литератур тюркских народов	2	0	0	5
1.2	Эпосы тюрских народов.	0	2	0	5
1.3	Казахская национальная литература.	0	2	0	5
1.4	Киргизская литература. Творчество Ч. Айтматова	0	2	0	6
2	**Литература тюркских народов**	**2**	**4**	**0**	**22**
2.1	Туркменская, балкарская, чувашская литература	2	0	0	6
2.2	Развитие узбекской литературы	0	0	0	6
2.4	Литературные взаимосвязи тюркских народов	0	2	0	5
1.5	Особенности развития татарской литературы	0	0	0	6
	Итого	**4**	**10**	**0**	**54**

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Курс практических/семинарских занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
2.3	Карагалпакская, азербайджанская литературы	Алтай әҙәбиәтенә байҡау. Ҡарағалпаҡ әҙәбиәтенә байҡау. Әзербайжан әҙәбиәтенә байҡау. Балҡар әҙәбиәте үҫеше. Балҡар әҙәбиәте классигы Ҡайсын Кулиев ижады. «Ғәжәпләнеү йәшәү», «Эльбрус», «Һыбай», «Бейеклек бит күренә йыраҡтарҙан…», «Һабаҡ алдым ерҙән, күктән дә мин…», «Кылыс һәм сәскә», «Көндән-көн юл ауырлаша бара…», «Чегемда ҡар яуа», «Сыҙамлыҡ», «Аҡ ҡарҙа ҡара ат йән бирә», «Ҡояшҡа рәхмәт әйтәм» һ.б. шиғырҙарының лирик-философик асылы.
1	**Истоки литературного наследия**	
1.2	Эпосы тюрских народов.	«Кобланды батыр» эпосының ҡаҙаҡ халҡында ерләшкән сюжеты, йөкмәтке үҙенсәлектәре. Идеаль геройға мөнәсәбәт. «Манас» эпосы. Ҡырғыҙҙарҙа манассылар традицияһы. Уның

		генезисы, донъя мәҙәниәтендә билгән урыны. Ҡалмыҡтарҙа таралған «Джанғар» эпосының философик ҡараштары, буддизм йоғонтоһо. «Гер оглы» («Кер-оглы») эпосының әзербайджан, төркмән халыҡтарында киң таралған сюжет үҙенсәлектәре.
1.3	Казахская национальная литература.	Ҡаҙаҡтарҙың тел-поэтик ижады йырҙар, әкиәттәр, әйтемдәр, героик һәм лиро-эпик поэмалар, әйтештәр. Ҡаҙаҡ фольклоры үҙ эсенә ҡырҡтан артыҡ жанр төрҙәре. Үҙенсәлекле жанрҙар. Йырҙарҙың – таҡмаҡтарға, тарихи, ғөрөф-ғәҙәт, көнкүреш тураһында төрҙәргә бүленеүе. Ҡаҙаҡ әкиәттәрендә популяр һүҙгә оҫталар һәм шаян геройҙар – Алдар-Күсә һәм Ерәнсә сәсән. Героик эпостарҙа, айырыуса боронғо поэмаларҙа, мәҫәлән, "Ҡобланды-батыр", "Ер-Тарғын", "Алпамыс", "Ҡамбар-батыр" һ.б., халыҡтың бойондороҡһоҙлоғон яҡлаған батырҙарҙың ҡаһарманлығы данланыуы. "Козы-Корпеш һәм Баян-Слу", "Ҡыҙ-Жибек" һ.б. лиро-эпик поэмаларының йөкмәткеһендә тоғро һәм фиҙаҡәр мөхәббәт, ҡайһы берҙәрендә йәш геройҙарҙың аянысла яҙмышы сағылышы.
1.4	Киргизская литература. Творчество Ч. Айтматова	Ҡырғыҙ халыҡ яҙыусыһы Сынғыҙ Торекул улы Айытматов. Әҙиптең тормош юлы. Ижтимағи эшмәкәрлеге. Ваҡытлы матбуғатта баҫылған мәҡәләләрҙә, интервьюларҙа С. Айытматовтың донъяға ҡараштарының, әҙәбиәт хаҡында фекерҙәренең сағылышы. С. Айытматовтың ижад юлы. Уның, тәнҡитсе Г. Гачев билдәләгәнсә, дүрт дәүергә бүленеше: 1. 1957 – 1962 йылдар – тормошта үҙ юлын табырға ынтылыусы, йәмғиәт тәртиптәренә ҡаршы сыҡҡан йәш геройҙы кәүҙәләндергән "тауҙар һәм далалар повестары" : "Йөҙгә йөҙ", "Йәмилә", "Дөйә күҙе", "Ҡыҙыл яулыҡлы тирәккәйем минең", "Беренсе уҡытыусы" повестары. 2. 1963 – 1966 йылдар – халыҡ тарихын, революция, колхозлашыу осорон, һуғыш ваҡиғаларын һүрәтләгән "Әсә баҫыуы", "Хуш, Гөлһары" повестары. 3. 1970 – 1977 йылдар – шәхес, шәхес һәм йәмғиәт бәйләнеше проблемаларын үҙәкләштергән "Әкиәттән һуң" ("Аҡ пароход"), "Иртә килгән торналар", "Диңгеҙ буйлап йүгереүсе алабай" повестары, Ҡалтай Мөхәмәтйәнов менән бергә "Фудзиямаға ашыу" пьесаһы яҙылған осор. 4. 1980 – 1988 йылдар – юғарыла билдәләнгән бөтә проблемаларҙы – шәхес һәм тормош, халыҡ һәм тарих, намыҫ һәм йәшәйеш мөнәсәбәтен социаль-фәлсәфәүи планда асҡан романдар: "Буранлы ярымтуҡталыш, йәки Быуаттан да оҙон көн", "Яҙалау урыны" әҫәрҙәре яҙылған осор. Уларҙа авторҙың донъяға киң ҡарашы сағылышы, заман проблемаларының үткер ҡуйылышы. Романдарҙың сюжет композиция үҙенсәлектәре.
2	**Литература тюркских народов**	
2.4	Литературные взаимосвязи тюркских народов	Туғандаш халыҡтар һәм башҡорт әҙиптәре араһында ижади дуҫлыҡ, уның әҙәбиәттәр үҫешенә йоғонтоһо. Туғандаш халыҡтар һәм башҡорт әҙәбиәте өсөн уртаҡ булған поэтик образлылыҡ системаһы, уларҙың һәр шағир ижадында

		үҙенсәлекле балҡышы. Әҙәби традицияларҙың күсәгилешлеге.

Курс лекционных занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Истоки литературного наследия**	
1.1	Истоки литератур тюркских народов	Төрки халыҡтары әҙәбиәтендә уртаҡ художестволы традициялар. Шиғриәттә, сәсмә әҙәбиәттә ҡалыплашҡан формалар: ғәзәл, мәснәүи, робағи, ҡитға, ҡасидә, хәмсә, нәзирә, ҡисса, хикмәт, хикәйәт һ.б. Нормаға, ҡалыпҡа эйәреү тенденцияһы. Боронғо төрки шиғыры. Төрки халыҡтары әҙәбиәтендә уртаҡ тематик йүнәлештәр: героик-эпик йөкмәткеле әҙәбиәт; дини әҙәбиәт (шул иҫәптән суфыйсылыҡ, кәрәмәтлек, хуруфизм); сәйәхәтнамә, тәүарихтар, дастандар.
2	**Литература тюркских народов**	
2.1	Туркменская, балкарская, чувашская литература	Балҡар халҡы әҙәбиәтенең совет власы осоронда балҡар телендәге әлифба килеп сығыу менән барлыҡҡа килеүе. Балҡар әҙәбиәтенең үҙенең үҫешендә халыҡ шиғриәте традицияларына һәм рус әҙәбиәте тәжрибәһенә таяныуы. Шиғриәттең төп роль уйнауы. К. Мечиевтың революцияға тиклемге йырҙарҙа һәм поэмаларҙа балҡар халҡының ғазап сигеүҙәрен һәм көрәшен кәүҙәләндереүе, совет власы дәүерендәге шиғырҙар хеҙмәткә һәм балҡарҙарҙың көнкүрешенә, халыҡ дуҫлығына арналыуы. К. Кулиевтың поэзияһына граждандлыҡ, лиризмдың хас булыуы. Уның әҫәрҙәрендә халыҡтың тарихи һәм рухи тәжрибәһе сағылыуы. Хәҙерге балҡар шиғриәтенә К. Отаров, С. Макитов, Т. Зомаҡулованың ҙур өлөш индереүе. Уларҙың әҫәрҙәрендә лирик геройҙар замандаштың донъя һәм заман менән ҡатмарлы, күп яҡлы бәйләнешен кәүҙәләндереүе. Әгәр балҡарҙарҙың беренсе әҫәрҙәре – 30-сы йылдарҙағы прозала – хикәйәләрҙә, повестарҙа халыҡ яҙмышының элекке һәм хәҙерге тормошо сағыштырылһа, хәҙерге этапта романдың килеп сығыуы, тематиканың киңәйеүе менән айырылыуы. “Улып” – сыуаш халҡының эпик ҡомартҡыһы. Унда яуызлыҡ һәм изгелек көрәше идеяларының сағылышы. Улып, уның улдары образының сыуаш халҡы тарихына бәйләнеше. Эпоста грек мифологияһы мотивтары килеп инеүе. Халыҡҡа зыян һәм яза проблемаһы. Сыуаш халҡының донъяға ҡараштарының, милли характер үҙенсәлектәренең эпоста сағылышы. Михаил Сеспель (1899-1922) тормошо һәм ижады. М. Сеспель ижадында сыуаш халҡының күтәрелеше, үҫеше идеялары: “Алыҫта баҫыуҙа”, “Сыыуаш”,”Море”, “Сыуаш халҡының улына”. Сеспель лирикаһының фольклор менән бәйләнеше (“Ҡыҙыл мәктәр”). Сспель ижадында художсетволы ваҡыт,

		арауыҡ һәм лирик герой. Сеспель – тәржемәсе. Константин Иванов (1890-1935). Сыуаш шағиры һәм мәғрифәтсеһенең тормошо һәм ижады. К. Ивановтың тәржемә өлкәһендә эшмәкәрлеге: М.Ю. Лермонтов, Н.П. Огарев, А.В. Кольцов, Н.А. Некрасов шиғырҙарын тәржемә итеүе. К. Ивановтың әкиәттәре һәм балладалары. “Нарспи” поэмаһы – сыуаш халҡының социаль ғәҙеллек тураһында идеяларын сағылдырған поэма. Поэмала фольклор мотивтары, романтик һүрәтләүҙәр. Поэмала сыуаш халҡының әхлаҡ ҡанундарының сағылышы, Сетнер һәм Нарспи образдары. К.Иванов – рәссам һәм скульптор. Яков Ухсай (1911-1986) тормошо һәм ижады. Сыуаш, башҡорт, татар фольклоры менән ҡыҙыҡһыныуы. “Бәхет юлы”,”Көмөш йөҙөк” әкиәттәрендә фольклор мотивтарының сағылышы. Я. Ухсай ижадында Бөйөк Ватан һуғышы темаһы. “”Н дивизияһында хеҙмәт иткән сыуаш яугир һәм командирҙарҙың туған халҡына хаты” поэмаһында публицистик һыҙаттар. “Кельбук ҡарт”, “Артылыш” поэмаларының художсетволы үҙенсәлектәре, оҫталыҡ мәсьәләләре.Я. Ухсай публицистикаһы.